

Лариса Ткачук,
к. пед. н., доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Альона Терещенко,
магістрант кафедри педагогіки та освітнього менеджменту
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ПРОЕКТУВАННЯ РОЗВИТКУ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В РИНКОВИХ УМОВАХ

Актуальність проблеми проектування розвитку закладу загальної середньої освіти безпосередньо пов'язана з реаліями життя, серед яких головними є: необхідність закладу освіти швидко пристосовуватись до ринкових умов, зовнішніх змін і виживати; забезпечення оптимального функціонування навчального закладу; постійний пошук резервів оновлення та ідей розвитку.

Результативність освітніх процесів значною мірою залежить від ефективності управлінської діяльності. Однією зі складових шляхів реформування управління є наукове обґрунтування та відпрацювання інноваційних моделей управління. Такою новою моделлю управління можна вважати управління розвитком освітнього закладу за допомогою проектної діяльності.

Основою проектного підходу в управлінні є погляд на проект як на керовану зміну початкового стану будь-якої системи (наприклад, держави, організації чи підприємства), пов'язану з витрачанням часу й коштів. Дослідження процесу та регулювання змін, здійснюваних за заздалегідь розробленими правилами в рамках бюджету й тимчасових обмежень, становлять суть управління проектами.

Проблема проектування в освіті та проектного підходу до управління навчальним закладом актуальна у вітчизняному науковому просторі. Вагомий внесок у її дослідження зробили: В. Беспалько, О. Дахін, І. Єрмаков, В. Єрошин, А. Єрмола, А. Капто, О. Коберник, І. Коновальчук, Г. Кравченко,

В. Лазарєв, В. Лізинський, О. Мармаза, О. Мойсєєв, В. Монахов, М. Поташнік, Н. Приходькіна, О. Радиш, З. Рябова, О. Снісаренко, Н. Яковлева та ін.

Усі процеси ринкової трансформації відбуваються на конкретній території, соціально-економічна специфіка якої з необхідністю накладає відбиток на будь-які зміни в діяльності закладу освіти як соціально-економічної системи.

Якщо в умовах стабільного функціонування закладу освіти безумовними орієнтирами були формування знань, умінь, інформаційних і соціальних якостей особистості, що забезпечують її «готовність до життя», що у свою чергу характеризується, як уміння пристосовуватися до суспільних обставин, то у ринкових умовах освіта все більше орієнтується на такі технології і засоби впливу на особистість, в яких забезпечується баланс між соціальними та індивідуальними потребами і які через механізм саморозвитку (самовдосконалення, самоосвіту) забезпечують її готовність до самореалізації та успішності життєдіяльності в нестабільних умовах діяльності суспільства [3].

Як свідчить аналіз наукових джерел, випускник закладу загальної середньої освіти в ринкових умовах повинен не тільки володіти комплексом різноманітних знань, навичок і особистісних якостей, що дадуть йому змогу не лише стати висококваліфікованим фахівцем, самостійно приймати рішення, бути ініціативним, брати на себе відповідальність та ефективно взаємодіяти з оточенням, але й творчо проектувати своє життя, розробляючи і здійснюючи свій індивідуальний життєвий сценарій. Мистецтво життєдіяльності – це особливе вміння і висока майстерність у творчій побудові особистого життя, що ґрунтується на знанні життя, його законів, розвиненій самосвідомості та володіння системою засобів, методів, технології програмування та здійснення життя як індивідуально-особистісного життєвого проекту [2].

Управління сучасним навчальним закладом також потребує нових орієнтирів і підходів для визначення мети діяльності та її реалізації [1]. Ми поділяємо точку зору І. Єрмакова, який вважає, що саме адміністрація

навчального закладу визначає доміанти і якісні характеристики школи життєвої компетентності: розвиток і самореалізація учнів як суб'єктів культури, творців і проектувальників свого життя, не підготовки до життя, а самого життя. Особистість у цьому процесі виступає як розвинена індивідуальність, суб'єкт свого індивідуального життя, а об'єктом творчих діянь особистості виступає її власне життя [2].

Забезпечити успішність розвитку життєтворчої особистості повною мірою можливо шляхом цілеспрямованого впливу на цей процес. Саме від ефективності та якості управлінських впливів і залежить позитивний розвиток життєтворчої особистості. Якісну зміну системи управління можна здійснити декількома шляхами: через вплив вищих органів; через розвиток власних традицій та практики; через упровадження передового управлінського досвіду; через тиск знизу, тобто через природний розвиток управління, що зумовлюється розвитком школи. Але є більш продуктивний шлях – проектування, яке передбачає усвідомлені, системні та радикальні зміни. Воно не відкидає досвіду керівника й традицій закладу, а враховує наявні кращі управлінські взірці та технології, базується на глибокому науковому підґрунті.

Проектування в педагогічному управлінні – це розробка основних ознак, напрямів, способів, умов педагогічної та управлінської діяльності. Проектувати можна: педагогічні системи (розвиток навчального закладу в цілому, діяльність окремих служб, види діяльності тощо); педагогічні процеси (освітні технології, режим діяльності, відносини між учасниками педагогічного процесу тощо); педагогічні ситуації (стан системи діяльності, відносин, зумовлених певними факторами, тощо).

О. Радиш розглядає проектування розвитку закладу загальної середньої освіти як цілеспрямовану спільну діяльність суб'єктів управління щодо розроблення програми розвитку закладу шляхом визначення параметрів якісно нового стану його діяльності та здійснення моніторингового супроводу для забезпечення запланованого результату [3]. В основі проектування розвитку закладу загальної середньої освіти покладено певну концептуальну ідею, яка

визначає стратегію функціонування закладу. Такою концептуальною ідеєю, у нашому випадку, виступає технологія формування життєтворчості особистості, оскільки діяльність закладу загальної середньої освіти забезпечується суб'єктами освітнього процесу і має соціальну основу.

Технологія проектування розвитку закладу загальної середньої освіти – це певний алгоритм дій суб'єктів управління щодо використання програмно-цільового підходу в процесі формування життєтворчості особистості як основи успішності її життєдіяльності та механізму забезпечення конкурентоспроможності освітнього закладу [3].

Проектування системи внутрішньо-шкільного управління має складатися з таких елементів: місце і значення цієї системи в загальній системі управління (організації); системні властивості цієї системи, її функціональні можливості; основні компоненти системи; суб'єкти системи; ціннісно-нормативний компонент (система цінностей, принципів); місія, спрямованість, цілі; результативний компонент (продукти діяльності, кінцеві результати); змістовний компонент (зміст діяльності); технологічний компонент (методи, засоби діяльності); організаційний компонент (організаційна структура, форми організації); ресурсний компонент (ресурси, їх забезпечення); умови діяльності; прогностичний компонент (процес управління, організаційні механізми). Аналіз теоретичних положень проектного підходу до управління розвитком навчального закладу свідчить про взаємозв'язок понять: проектування, планування, прогнозування, моделювання [1].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Десятов Т. М. Наука управління загальноосвітнім навчальним закладом / Т. М. Десятов, О. М. Коберник, Б. Л. Тевлін, Н. М. Чепурна. – Харків: Основа, 2003. – 240 с.
2. Психологія і педагогіка життєтворчості: навч.-метод. посіб. / за ред. Л. В. Сохань, І. Г. Єрмакова. – К., 1996. – 792 с.

3. Радыш Е. Теоретические основы проектирования развития учебного заведения в рыночных условиях / Е. Радыш // ScienceRise. – Харків, 2015. – Т. 11, № 5 (16). – С. 59–64.